

תחת הנר לקבל ניצוצות אש, כדי להציל מהדליקה. אף על פי שניצוצות הם מוקצה ואינם שכיחים.

ומשנינן: ניצוצות נמי שכיחי.

מג-א איתביה: שנינו במשנה לקמן בדף קכא א: כופין קערה על הנר כדי שלא יאחו הנר [האש] בקורה, על אף שאין זה שכיח שתאחו האש בקורת הבית?!?

ומשנינן: המשנה עוסקת בבתי גחיני, נמוכים, דשכיח בהו דליקה עקב היות התקרה נמוכה וקרובה לנר.

תו איתביה: שנינו במשנה לקמן בדף קנא ב: וכן קורה של הבית שנשברה, והיא מוקצה — סומכין אותה בספסל, וב"ארוכות המטה". והרי אין זה שכיח שקורת הבית תשבר ובכל זאת מותר לטלטל לצורכה ספסל וארוכות המטה.

ומשנינן: המשנה מדברת בכשורי חדתי, בקורות בית חדשות, דעבידי דפקעי, שהן רגילות להשבר מכובד משא הטיט.

תו איתביה: נותנין כלי תחת הדלף של הגשם הדולף אל הבית בשבת, על אף שמי הגשמים הם מוקצה מחמת שלא היו "מן המוכן" בערב שבת, למרות שאין זה שכיח

שיכנס הגשם לבית.

ומשנינן: המדובר הוא בבתי חדתי חדשים, דשכיחי דדלפי.

רב יוסף אמר: היינו טעמא דרב הסדא דאסר ליתן את הכלי תחת התרנגולת כדי להציל את הביצה מפילה למדרון: משום דקא מבטל כלי מהיכנו. לפי שהביצה מוקצה, ולא יוכל לטלטל את הכלי כאשר תהיה בו הביצה.

איתביה אבוי: הבית של טבל שהיא מוקצה שנשברה — מביא כלי אחר ומניח תחתיה, על אף שמבטל כלי מהיכנו, כי הטבל שיפול לכלי ויאסור אותו בטלטול ימנע את שימושו של הכלי.⁽¹⁾

אמר ליה רב יוסף: טבל — "מוכן" הוא אצל שבת. לפי שאם עבר על האיסור שאסרו חכמים להפריש תרומות ומעשרות בשבת, ותקנו בשבת — הרי הוא מתוקן, ומותר לאוכלו בשבת.

והיינו, למרות שכל עוד לא הופרשו מהטבל תרומות ומעשרות אסור לטלטלו כדין מוקצה, אין הקצאתו של הטבל נחשבת הקצאה גמורה, לפי שאם הוא יתוקן בשבת הוא יהיה מותר באכילה ובטלטול, ולכן אין הנחתו של הטבל בכלי נחשבת כביטול כלי מהיכנו.

בשבת, ויהיה מותר להננות או מהשמן שנטף, ואם כן גם עתה אין השמן מוקצה לטלטול. דמאי שנא מקדירות רותחות בכניסת השבת שאינן ראיות או לאכילה, ובכל זאת מותר לטלטלן. ועיין בספר מנחת שלמה סימן יד.

1. שיטת רש"י היא שכל דבר שהוא מוקצה מחמת איסור דרבנן, אינו מוקצה, ולמד זאת

לאיסור הנאה, אך מותר לטלטלו.

ואילו לדעת רבי עקיבא איגר כיון שנאסר בהנאה שוב אין לו שימוש והוא מוקצה גם לטלטול. אך הנר עצמו לא נאסר בטלטול מצד המצוה שהרי הוא משתמש בו, וכל איסורו הוא משום שנעשה בסיס לשלהבת.

והקשה החזון איש [מא טז] מה בכך שעתה השמן מוקצה למצותו? והרי הנר עתיד להכבות

שאינו מי גשמים, והוא ראוי מצד עצמו לשתייה.

תו איתיביה: הרי שנינו: **כופין את הסל לפני האפרוחין שהם מוקצה**, שיעלו וירדו עליו בשבת, למרות שמבטל את הסל מהיכנו, שהוא נהיה בסיס לאפרוחים המוקצים.

ומשנינן: **קסבר** האי תנא: **מותר לטלטלו לסל**, שאינו נעשה מוקצה.

ותמהינן: **והתניא: אסור לטלטלו!**?

ומשנינן: הא דאסור לטלטל את הסל הוא דוקא **בעודן עליו**.

ופרכינן: **והתניא: אף על פי שאין עודן עליו** — **אסור לטלטלו!**?

אמר רבי אבהו: הברייתא הזאת מדברת **בעודן עליו כל בין השמשות**. וכיון שעמדו האפרוחים המוקצים על הסל במשך כל בין השמשות, אמרינן את הכלל: **מיגו דאיתקצאי לבין השמשות** — **איתקצאי**

עצמו עדיין קיים, ולכן גם הבסיס מוקצה מחמתו, על אף ששוב אין המוקצה מונח על הבסיס.

והסביר החזון איש [מז יח] שכוונת הר"מ לחלק בין טבל שתוקן, שבו מתבטלת ההקצאה, לבין סילוק המוקצה מהבסיס, שאין זה ביטול ההקצאה. ולפי זה גם אם ישרף המוקצה ולא יהיה בעולם ישראל על הבסיס דין מוקצה מטעם מיגו דאיתקצאי. ויש שהסתפקו בבסיס לטבל, ותוקן הטבל בשבת, ושוב אינו מוקצה, האם ישראל הבסיס מוקצה מדין מיגו דאיתקצאי, או שלא יתכן שהבסיס יהיה חמור מהמוקצה עצמו. ויש לעיין [עייין בספר מגילת ספר סימן ס"ט].

תו איתיביה: **נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות**, על אף שמבטלים אותו מהיכנו, שהרי הניצוצות מוקצה הן.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: **ניצוצות — אין בהן ממש**. ומותר לטלטל את הכלי אפילו לאחר שנפלו בו.

תו איתיביה: **וכן קורה שנשברה** — **סומכין אותה כספסל או בארוכות** [הקורות הארוכות של] **המטה!** למרות שבסמיכת הקורה על ידי הספסל מבטלים את הספסל מהיכנו, וקא סלקא דעתין שביטול הכלי מהיכנו הוא משום שתוחב את הספסל בקורה בצורה ששוב אינו יכול ליטלו בשבת.

ומשנינן: בתוחב את הספסל באופן דרפי, רפוי, **דאי בעי** — **שקיל ליה לספסל**.

תו איתיביה: **נותנין כלי תחת הדלף בשבת**, על אף שמבטל את הכלי מהיכנו, שהרי הדלף של גשמים מוקצה הוא.

ומשנינן: **בדלף הראוי** לשתייה בשבת, וכגון

מטבל שהפרישו ממנו תרומות ומעשרות בשבת, ששוב אינו מוקצה, למרות שלפני תיקונו הוא היה מוקצה. ומוכח שהאיסור מדרבנן לתקן טבל אינו גורם לו שנאמר מיגו דאיתקצאי בין השמשות איתקצאי לכולא יומא.

והקשו עליו התוס' ד"ה טבל, והרמב"ן במסכת ביצה, מאי שנא מבסיס למוקצה דאמרינן בו מיגו דאיתקצאי, למרות שהסרת המוקצה מהבסיס אינה אלא איסור דרבנן?

ותירצו התוס' בשם הר"מ שיש לחלק בין תיקון הטבל, שאז כבר אין שם מוקצה על הטבל, ובין הסרת המוקצה מהבסיס, שאמנם הוסר המוקצה ושוב אינו בסיס לו, אבל המוקצה

לכולי יומא.

אבל אם עלו האפרוחים על הסל במשך השבת אין הסל נהיה לבסיס אלא לשעה שעומדים עליו, ולא ממשיך להיות מוקצה לאחר שירדו ממנו, לפי ש"אין מוקצה לחצי שבת". והיינו שהיותו של חפץ בסיס למוקצה [במקצת מאמצע השבת] אינה הופכת אותו למוקצה לכל השבת. ורק אם הוקצה החפץ או הבסיס בכניסת השבת הוא הוקצה לכל השבת.⁽²⁾

אמר רבי יצחק: כשם שאין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה — כך אין כופין עליה כלי בשביל שלא תשבר.

קסבר: אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת.

מיתבי כל הני תיובתא, שמוכח מהם שמותר ליטול כלי גם לצורך דבר שאינו ניטל בשבת.

ושני: כל אותם מקומות הותר טלטול הכלי

אפילו לצורך דבר שאינו ניטל בשבת משום שמדובר בהם בהיה האדם המטלטל צריך למקומו של הכלי. וכיון שמותר לו ליטלו לצורך פיגוי מקומו של הכלי מעתה מותר לו לטלטלו לאיזה מקום שירצה.

תא שמע: אחת ביצה שנולדה בשבת, ואחת ביצה שנולדה ביום טוב — הרי היא אסורה משום "נולד", ואין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי, כגון פי צלוחית, שהוא מקום קטן, ולא לסמוך בה כרעי המטה.

אבל כופה הוא עליה כלי בשביל שלא תשבר!?

הכא נמי — בצריך למקומו.

תא שמע: פורסין מחצלות על גבי אבנים בשבת.

ומשנינן: הכא מדובר באבנים מקורזלות, שיש להם ראש חד, דחזיין לקינוח בבית הכסא ואינן מוקצה.

בדבריהם מה ב ד"ה דאית ביה ביצה. ועיין במחלוקת רע"א והמהרש"א לעיל [דף מב ב].

אבל לפי הרי"ף במסכת ביצה תחילת פרק אין צדין כל דבר שאסור באכילה אסור גם בטלטול. וכן פסק הרמב"ם בפרק ב' מהלכות יום טוב הי"ז.

ועיין בים של שלמה בפרק אין צדין. ולהלכה כתב המגן אברהם בסימן תקט"ו, וכך הכריעו הפוסקים, כמו הרי"ף שכל האסור באכילה אסור בטלטול.

ועיין ברע"א לביצה שם, שהתוס' כתבו זאת דוקא בביצה שיש בה שימוש, שאפשר לסומכה תחת כרעי המיטה, ולרבי שמעון דוקא!

2. במסכת ביצה נחלקו אם יש מוקצה לחצי שבת. דהיינו, דבר שנהיה מוקצה באמצע השבת ופסקה לאחר מכן הקצאתו בשבת עצמה, האם הוא ממשיך להיות אסור.

וכתבו התוס' בד"ה בעודן עליו, שלכאורה הא דאמרינן הכא שרק בעודן עליו הוא אסור בטלטול ולא לאחר מכן, אתיא רק למאן דאמר "אין מוקצה לחצי שבת".

והוסיפו שיתכן שהדין שאין מוקצה לחצי שבת נאמר רק ביחס לאיסור אכילה, שהרי איסור מוקצה נאמר גם ביחס לאכילה. אבל ביחס לטלטול כולם סוברים שאין מוקצה לחצי שבת. ודין זה מתאים לשיטת תוס' הסוברים כי דבר שאסור באכילה אינו אסור בטלטול ככמבואר

תא שמע: פורסין מחצלות על גבי לבנים שהם מוקצים בשבת.

ומשנינן: הכא מדובר בלבנים דאישתיו מבינא, דהויין למיזגא להשען עליהו בשעת הסעודה, ואינם מוקצים.

תא שמע: פורסין מחצלת על גבי כוורת דבורים בשבת, בימות החמה מפני החמה, ובימות הגשמים מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוין לצוד את הדבורים, על אף שהכוורת היא מוקצה בהיותה מיועדת לדבורים בלבד, שגם הם מוקצה.

ומשנינן: הכא במאי עסקינן — דאיכא כוורת דבש, שהוא דבר הניטל, ולוקח את המחצלת כדי להגן גם על הדבש.

אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי: תינח בימות החמה דאיכא אז דבש כוורת. אבל בימות הגשמים, דליכא אז דבש — מאי איכא למימר?

מג-ב

ומשנינן: לא נצרכא, זה שהותר לטלטל את המחצלת אלא לצורך אותן שתי חלות שעה" המצויים בכל כוורת, ובהן גומות של "בתי קיבול" שלתוכן ממצות הדבורים את הדבש. והן ראויות לאכילה ואינן מוקצה, ולכן מותר לטלטל עבורן את המחצלת.

ופרכינן: והא אותן שתי החלות גם הן מוקצות נינהו, משום שהן מיועדות לצורך הדבורים, והדבורים עצמן מוקצה הן!?

ומשנינן: כאן מדובר דחשיב עליהו מלפני השבת לאוכלן.

ומדייקינן: הא אם לא חשיב עליהו מערב שבת לאכילה, מאי? הרי אסור לטלטל עבורן את המחצלת.

ותמהינן: אי הכי, הא דתני בסיפא "ובלבד שלא יתכוין לצוד", אמאי איצטריך לחלק בענין צידה? לפלוג ולתני ברידה, במחשבתו אודות אכילת החלות, ונימא:

במה דברים אמורים שמותר לטלטל את המחצלת — כשחישב עליהן לאכול את חלות השעורה. אבל לא חישב עליהן — אסור! ואין צורך לחלק בענין הכונה לצוד.

ומשנינן: הא קמשמע לן בחילוק של הסיפא ביחס לצידה: אף על פי שחישב עליהן לאוכלן, שאז הן אינן מוקצה, בכל זאת, זה שמותר לפרוס על הכוורת את המחצלת הוא — ובלבד שלא יתכוין לצוד.

והוינן בה: מני? מי הוא התנא ששנה דין פריסת מחצלת על כוורת, ושהעמדנו אותה בשחישב לאכול את שתי החלות שבה?

אי רבי שמעון — הא לית ליה מוקצה בדבר הראוי לאכילת אדם, ולמה לי חישב עליהן לאכילה?

אי רבי יחודה, הרי גם כן לא מתכוין לצוד את הדבורים — מאי הוי להתיר זאת? הא לשיטתו של רבי יהודה דבר שאין מתכוין — אסור!?

ומשנינן: לעולם, רבי יחודה היא. והוא חייב לכסות את הכוורת בצורה שאין הדבורים ניצודים.

ומאי "ובלבד שלא יתכוין לצוד"?

הכי קאמר: שלא יעשנה למחצלת שפורס כמצודה, שלא יסגור אותה מכל הכיוונים, כי אז אפילו אינו מכוון לצוד אסור מצד "פסיק רישא".